

واکاوی الگوی اقتصادی بانک جهانی؛ "چارچوب میان مدت هزینه"^۱ در تحقق حق‌های اقتصادی و اجتماعی با تأکید بر تجربیات اجرای آن در کشورهای منتخب

ابراهیم مولائی جم^{*}، توکل حبیب‌زاده^{**}، مجید فشاری^{***}

تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۱/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۰۳

عدم تحقق حق‌های اقتصادی اجتماعی^۲ و فقر شدید که در سطوح جهانی، منطقه‌ای، ملی و محلی جامعه بشری با آن روبروست از عدم اتخاذ تصمیمات بهینه اقتصادی نشأت می‌گیرند این در حالی است که امروزه حق بر توسعه و حکمرانی مطلوب بعنوان راهبردی ارزشمند جهت کاهش فقر و توسعه، در عرصه بین‌المللی بعنوان ضابطه‌ای هنجاری شناخته می‌شوند. بر این اساس این موضوع در چارچوب تکلیف منشور سازمان ملل متحد دائر بر همکاری بین‌المللی جهت حصول توسعه اقتصادی و اجتماعی نیازمند تدبیر جامعه جهانی بوده در این راستا الگوی اقتصادی چارچوب میان مدت هزینه توسط بانک جهانی^۳ به عنوان یکی از سازمانهای بین‌المللی فعال در عرصه سیاست‌گذاری اقتصادی که مبتنی بر اهداف منشور ملل متحد و اهداف خود، تحقق حق‌های اقتصادی و اجتماعی و مالاً توسعه کشورها از طریق اصلاح مدیریت مالی بخش عمومی دنبال می‌نماید ارائه شده است زیرا حق‌های اقتصادی و اجتماعی مبتنی بر اسناد حقوق بین‌الملل در حوزه حقوق بشر، در زمره تعهدات «یجابی»، «هزینه بر»، «وابسته به امکانات»، «تدریجی» و «برنامه‌ای» می‌باشند بر این اساس تحقق آن‌ها مستلزم «برنامه ریزی» و «تخصیص منابع مالی» بوده بنابراین اجرای این حق‌ها از طریق

^۱ MTEF

^{*} دانشجوی دوره دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

^{**} دانشیار دانشگاه امام صادق ع، تهران، ایران (نویسنده مسوول). (thabibzadeh@gmail.com)

^{***} استادیار دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

^۲ Social and Economic Rights

^۳ World Bank

مکانیزم «برنامه مالی دولت» عملیاتی می‌گردد. این الگو با حمایت بانک جهانی در بیش از ۱۳۰ کشور جهان، اجرا شده است. بنابراین هدف تحقیق حاضر این است؛ اولاً مشخص نماید این الگوی اقتصادی با کدامیک از منابع حقوق بین‌الملل تطابق دارد، ثانیاً با بررسی نتایج حاصل از اجرای این مدل در برخی کشورهای شمال و جنوب تحقق حق‌های اقتصادی و اجتماعی به روش تحلیلی-توصیفی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای تبیین شود.

نتایج تحقیق حاکی است که الگوی اقتصادی بانک جهانی "چارچوب میان مدت هزینه" به لحاظ مبنای حقوقی به عنوان مصداقی از "حقوق نرم"^۴ در چارچوب اعلامیه حق بر توسعه سازمان ملل متحد قابل ارزیابی است لیکن دولت‌ها بر اساس نظم هنجاری ناشی از حقوق بشر غایت‌گرا بدان ملتزم هستند زیرا فقر مغایر حقوق بشر بوده و کرامت انسانی را نقض می‌کند لذا پیش شرط تحقق آن؛ اتخاذ سیاست‌های اقتصادی سالم و شفاف، سرمایه‌گذاری‌های عمومی مناسب و توسعه همه جانبه به ویژه در مسائل مربوط به آموزش، بهداشت، سلامت، زیرساخت‌ها، توسعه بخش کشاورزی، ایجاد فرصت‌های بیشتر برای کار آبرومند، مدیریت درست امور اداری و... که همگی درگرو مدیریت صحیح منابع عمومی در اختیار دولت‌ها است. همچنین چارچوب میان مدت هزینه از سوی کشورها به عنوان ابزار بهبود عملکرد مالی در نظر گرفته شده زیرا این الگو اقتصادی بین دو مولفه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی با «برنامه مالی دولت» یک چارچوب ارتباط‌دهنده ایجاد می‌نماید این درحالی است که غالب الگوهای ارایه شده در رابطه با برنامه مالی دولت فاقد این سیستم ارتباط‌دهنده هستند بنابراین اجرای این مدل از سوی کشورها از یک سو سبب نظام‌مند شدن قدرت سیاسی در امر هدایت منابع عمومی و تحقق حکمرانی مطلوب^۵ بوده و از سوی دیگر در راستای حقوق بین‌الملل غایت‌گرا می‌تواند اهداف متعالی اسناد حقوق بشری در تحقق حق‌های اقتصادی و اجتماعی را تأمین نماید.

طبقه‌بندی K00:JEL ، K19

واژه‌های کلیدی: حق‌های اقتصادی و اجتماعی، چارچوب میان مدت هزینه، اقتصاد بخش عمومی، بانک جهانی.

^۴ Soft Law

^۵ Good Governance